

підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти, і засвідчив потребу у подальших наукових розвідках з метою вивчення й уточнення особливостей підготовки вихователів до забезпечення успішного розвитку мовлення дітей раннього віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку: [навчальний посібник] / Алла Михайлівна Богуш. – Київ: Слово, 2003. – С. 305-308.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. — Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку: [науково-методичний посібник] / Наталія Володимирівна Манько. – К., КНТ, 2008. – 256 с.
4. Український дефектологічний словник / За ред. акад. В.І. Бондаря. – К.: Милосердя України, 2001. – С. 93-94.

SUMMARY

In the floor the features of preparation of educators of preschool educational establishments are presented to diagnostics and correction of development of broadcasting of children of early age, the indexes of delay of vocal development of child of the third year of life and task of it are reflected psikhologo-pedagogical to accompaniment in the educational process of DNZ of general type which is the semantic component of preparation of teachers of preschool education.

Key words: *Diagnostics, correction of broadcasting, to put early age, indexes of delay of vocal development of child, psikhologo-pedagogical accompaniment of children time-lagged vocal development.*

НАТАЛІЯ МЕЛЬНИК

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В США «ХЕД СТАРТ»

У статті проаналізовано фактори ефективності державної програми дошкільної освіти в США, окреслено сутнісні особливості та визначено основні суперечності.

Ключові слова: *програма розвитку дитини, варіативність та різноманітність програми, чинники ефективності програми.*

Постановка проблеми. Сучасні інтеграційні процеси в дошкільній освіті України обумовлюють врахування передового педагогічного досвіду економічно-розвинутих країн світу. Успішність навчання та виховання дітей дошкільного віку полягає в ефективності навчальної програми, що діє в дошкільній установі. У контексті дослідження ефективного змісту дошкільної

освітньої програми, варто звернути увагу на досвід американських практиків у сфері програмного наповнення.

Метою нашої статті є аналіз ефективності державної програми дошкільної освіти США „Хед Старт”, що дозволить розглянути перспективи використання досвіду американських педагогів у сучасних вітчизняних дошкільних установах.

Виклад основного матеріалу. Особливістю змісту державної програми дошкільної освіти США є єдність складових компонентів у пізнавальному, науковому, практичному підході, спрямованих на реалізацію особистісно-діяльнісного підходу. Цьому сприяє широка мережа установ для розвитку дітей дошкільного віку переддошкільні навчальні заклади (pre-kindergartens), дошкільні установи (kindergartens), громадські організації для дітей (art’s studios for children, craft’s studios for infants), дитячі літні та зимові табори відпочинку (camps). За дослідженнями Національного центру освітньої статистики, на сучасному етапі в дошкільній освіті США існує кілька типів програм: програми, що зорієнтовані на розумовий розвиток дітей, програми соціального розвитку особистості дитини, програми всебічного розвитку, програми навчання дітей з малозабезпечених сімей, програми спеціальної освіти та інші [1].

Програми дошкільної освіти дітей не однакові за ефективністю. Ефективні програми відзначаються, насамперед, високою якістю та науковим підходом, причому найефективніші з них не доступні пересічній американській сім’ї. *Ефективність програм визначається* такими факторами: висококваліфікованим персоналом, відповідним навчальним середовищем, ґрунтовним навчальним планом та розкладом, правильною організацією групової роботи з дітьми, сімейним оточенням.

Запровадження програми „Хед Старт” забезпечило виявлення творчої обдарованості та інтелектуальних здібностей дітей у ранньому віці. Потреби сімей спричинили формування різних типів закладів дошкільної освіти, що працюють за програмою „Хед Старт” [6]: групи дітей 4-х – 5-ти років при школах. Ці державні дитячі садки працюють 2-3 години зранку та мають на меті здійснювати розумовий розвиток дитини; школи-ясла для дітей раннього віку з 3-х років. Окремі з них діють при наукових центрах, педагогічних коледжах, використовуючи окрему методику роботи з дітьми раннього віку. Дитячі державні та приватні центри, працюють протягом дня і підпорядковані переважно підприємствам, компаніям та організаціям, де працюють батьки.

Ефективність державної програми „Хед Старт” визначається якісно розробленим змістом навчального плану, що складається з п’яти частин: законодавчі вимоги до навчального плану (сучасний навчальний план „GOLD”, тобто ООНР – основні орієнтири навчання та розвитку, розроблений Робертою Л.Щонбург, Міріам Л.Сміт Есель-Марі Тітніч); спеціалізований навчальний план (Specialized Curricula); креативний навчальний план сімейної дошкільної освіти (Creative Curriculum for Family child care); керівництво для вчителів дошкільних установ (Curricula Guide) [5, с.101].

Дослідження американських науковців щодо ефективності програми Хед Старт показали, що серед теоретиків сучасного американського дошкілля існують суперечності. Зокрема, Стівен Д.Левіт та Стефан Дж. Дарбен у своїй праці „Фрікономіка” висловлюють своє переконання в тому, що програма „Хед Старт” не має жодного впливу на результати тестів у початковій школі. Проте, Кюрі і Томас – автори, які аналізували групи дітей за національними особливостями відзначають, що „Хед Старт” забезпечила хорошу успішність (читання, математика) дітей у школі після проходження навчального курсу програми [2]. Вивченням ефективності програми „Хед Старт” займаються такі сучасні американські вчені, як Валері І.Лі, Стівен Барнет, Сюзанна Лоеб та інші. За словами дослідників, феномен „згасання Хед Старт” виявляється в другому, третьому класі, коли успішність дітей, залучених до програми, падала в порівнянні з іншими, які не проходили навчання за навчальним курікулом „Хед Старт” [7, с. 62-82]. Аналіз ефективності програми Хед Старт був проведений сучасними американськими дослідниками Едвардом Зільгером та Сюзан Мьенчоу, які на власній практиці переконалися у високій ефективності програми. Дослідники проаналізували програму, починаючи від завдань, організаційних засад програми, роботи працівників дошкільних навчальних закладів і закінчуючи аналізом власного досвіду. На думку вчених, програма дає високі результати при умові правильного, ретельно організованого і реалізованого навчального плану „Хед Старт” [4, с. 248-260]. Реалізації діяльнісного підходу в дошкільній освіті США сприяє також постійний контроль якості дошкільної освіти з боку державних органів, контроль ефективності програм розвитку дітей дошкільного віку, формування комісій та експериментальна діяльність у сфері вивчення особливостей розвитку дітей від народження до 5-7 років, постійний пошук американськими вченими ефективних методик навчання та виховання дітей. Усі зауваження та відгуки вони беруть до уваги і ретельно вивчають у Головному бюро програми „Хед Старт”, на чолі з Патріцією Браун, яка постійно розробляє та вдосконалює як структуру програми, так і зміст.

Висновки. Проведений аналіз державної програми дошкільної освіти США „Хед Старт” показав, що ефективність реалізації залежить від багатьох чинників. Проте в науковій сфері ведеться ще ряд дискусій, пов'язаних з інвестиційною перспективністю програми „Хед Старт”.

ЛІТЕРАТУРА

1. A nation reformed?: American education 20 years after A nation at risk / David T. Gordon, Patricia Albjerg Graham – 2003 – 227 с.
2. Currie J, Thomas D. (1995). American Economic Review 85 (3): 341-341 .<http://www.psych.umn.edu/courses/spring05/mcguem/psy8935/readings/currie1995.pdf>.
3. "Enrollment in Early Childhood Education Programs." National Center for Education Statistics, 2002. URL resource: http://nces.ed.gov/programs/coe/2002/section_1/indicator01. – Deanna M. Swartout-Corbeil, RN].
4. Head Start: The Inside Story of America's Most Successful Educational Experiment. - Book by Edward Zigler, Susan Muenchow; Basic Books, 1992.276

5. Program Enrichment. Building on Local Innovations in Head Start. - U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Head Start Bureau. Washington, DC, 1993. – 101p. Reference Materials: Directories/Catalogs(132) – Guides - Non-classroom use (055).

6. Washington, V., and Oyemade, U.J. Project Head Start: Past, Present, and Future Trends in the Context of Family Needs. New York: Garland, 1987.

Where Do Head Start Attendees End up? One Reason Why Preschool Effects Fade out
Valerie E. Lee, Susanna Loeb Educational Evaluation and Policy Analysis, Vol. 17, No. 1 (Spring, 1995), pp. 62-82 doi: 10.2307/1164270.

SUMMARY

The analysis of factors, that influence on the effectiveness of state funded preschool program in USA and main peculiarities are described in the issue.

Key words: *program of child development, variation and difference of the program, factors of effectiveness of the program.*

ОЛЕНА МИРОШНИК

ПРОФЕСІЙНА РЕФЛЕКСІЯ ПЕДАГОГА

У статті розглянуто рефлексивне управління як фактор оптимізації вчителем навчальної діяльності школяра, представлена теоретична модель педагогічної рефлексії.

Ключові слова: *рефлексія, педагогічна рефлексія, педагогічна діяльність, професійна самосвідомість.*

Характеристика рефлексії в структурі праці вчителя представлена в дослідженнях О.В.Киричука, Н.В.Кузьміної, Ю.М.Кулюткіна, А.К.Маркової, Л.М.Мітіної, С.О.Мусатова, С.Ю.Степанова та ін. Аналіз літературних джерел свідчить про неоднозначність розуміння онтологічних аспектів рефлексії вище згаданими науковцями. *Мета дослідження* полягає в теоретичному обґрунтуванні змістовних та структурних характеристик педагогічної рефлексії як психологічного феномену.

Традиція вивчення ролі рефлексивних процесів у реалізації професійних завдань вчителем складалась завдяки працям багатьох психологів. Так, у межах структурно-функціонального підходу до аналізу педагогічної діяльності, Н.В. Кузьміна розглядає рефлексію як психічний процес, що обслуговує гностичний, конструктивний, організаційний, комунікативний та проєктувальний компоненти діяльності вчителя [2]. А.К. Маркова, спираючись на розуміння особистості вчителя як суб'єкта педагогічної діяльності та суб'єкта спілкування, розглядає рефлексію у зв'язку з певними групами педагогічних умінь. По-перше, вміння, що забезпечує розуміння позиції іншого у спілкуванні, здатності інтерпретувати його поведінку. По-друге, інтегральне